

KOMISIJA ZA VARSTVO GORSKE NARAVE

PROBLEMATIKA PREVELIKE OBISKANOSTI TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

Avtor: Urška Jerenec

Mentorica: Irena Mrak

Ljubljana, september 2019

KAZALO

1. UVOD.....	3
2. TRIGLAVSKI NARODNI PARK.....	4
3. PROBLEMATIKA PREKOMERNEGA OBISKA NARAVNIH PARKOV.....	6
4. REŠEVANJE PROBLEMATIKE PREKOMERNEGA OBISKA NARAVNIH PARKOV	7
5. SKLEP	9
CITIRANA DELA	10

1. UVOD

Triglavski narodni park je edini narodni park v Sloveniji, ki pa se zadnja leta sooča s številnimi izzivi. Število turistov zadnja leta precej narašča - slovenske gore namreč vsako leto obišče 17 milijona ljudi. Tako veliko število obiskovalcev za okolje predstavlja veliko obremenitev. Gorski reševalci imajo več intervencij, več je tudi onesnaževanja okolja (večje količine smeti, zvočna onesnaženost zaradi povečanega prometa, obremenjevanje gorskih ekosistemov,...). V številnih narodnih parkih zato število obiskovalcev nadzirajo s posebnimi dovolilnicami in vstopninami, obiskovalec pa v park vstopi mimo informativne stavbe, kjer lahko pridobi vse potrebne informacije.

V seminarski nalogi sem poskusila raziskati to problematiko v drugih parkih in razmisliti o možnosti prenosa reševanja teh težav v Triglavski narodni park (TNP).

Slika 1.1: Sestop iz Triglava-koče okoli Triglava so med najbolj obremenjenimi v Sloveniji (foto: Matjaž Šerkezi)

2. TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Triglavski narodni park je ime je dobil po Triglavu, ki se v osrčju parka dviguje najvišje (2864 m) in je hkrati tudi najvišji slovenski vrh. Obsega 840 kvadratnih kilometrov, kar je štiri odstotke površine Slovenije. Začetki varovanja tega dela Slovenije segajo v leto 1908, ko so na predlog dr. Albina Belarja območje nad Komarčo poimenovali kot varstveni park. Narodni park je namenjen ohranjanju ekosistemov in naravnih procesov, naravnih vrednot, pestrosti habitatnih tipov, živalskih in rastlinskih vrst ter kakovosti in pestrosti krajine [1] [2].

V naseljenih delih narodnega parka država želi ohranjati kulturno dediščino in kakovost kulturne krajine, ki je rezultat dolgoletnega sožitja domačinov in narave. Z to območje so značilne tudi nekatere avtohtone pase: drežniška koza, bovška ovca in cika. Na lokalno območje prilagojene pasme domačih živali so najbolj primerne za uravnoteženo ohranjanje kulturne krajine, še posebej za habitate visokogorskih travnišč planinskih pašnikov, ki predstavljajo tudi kvalifikacijski habitatni tip območij Natura 2000. Po grapah in soteskah ter koritih (Vintgar, Mlinarica, Mostnica), tečejo gorski potoki in manjše reke, ki se združujejo v dve večji – Savo in Sočo. Med njima teče tudi razvodnica med Jadranskim in Črnim morjem. Visoko v gorah ležijo tudi gorska jezera- Triglavska in Kriška, ki so pomembna tudi za oskrbovanje planinskih koč s pitno vodo ter v Bohinju Bohinjsko jezero, ki je največje stalno naravno jezero v Sloveniji [1] [3] [4].

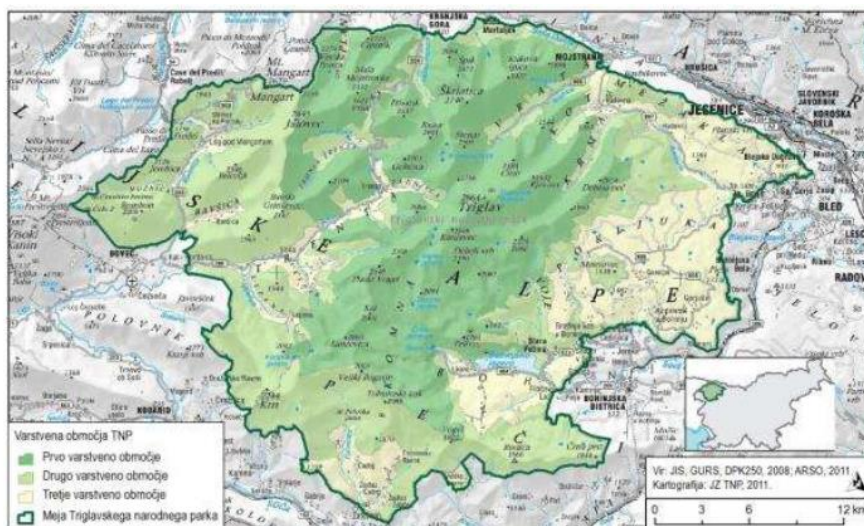
V prvi svetovni vojni je na območju današnjega Triglavskega narodnega parka potekala Soška fronta. Frontna črta je potekala visoko v gorah (prek vrhov Rombona in Krna) in po dolini Soče. Vojna, ki se je ob Soči končala oktobra 1917, je pustila veliko sledov. Spominska obeležja, kaverne, strelni jarki, utrdbe in pokopališča predstavljajo kulturno in zgodovinsko dediščino. V drugi svetovni vojni pa je bilo ozemlje znano po dobro organiziranem in množičnem partizanskem gibanju [3] [5].

V TNP je mogoče izvajati številne športe (alpinizem, pohodništvo, padalstvo, soteskanje, rafting, padalstvo, jamarstvo, kolesarjenje), uživati v naravi in kulinariki. Prav vse te pozitivne lastnosti parka pa z razvojem turizma prinašajo na določenih delih zavarovanega območja preveliko število obiskovalcev.

Ker imamo glede obiskovalcev TNP precej malo podatkov, je bila na to temo izvedena tudi spletna anketa, ki je lahko v pomoč pri nadaljnjih načrtih v narodnem parku. Glede na anketo »Triglav – Med mitom in resničnostjo«, ki je bila opravljena v februarju 2018, se je velika večina (86%) anketirancev na Triglav povzpela vsaj enkrat, kar 11% vprašanih je Triglav obiskalo več kot 20-krat. 29% vprašanih je bilo nazadnje na Triglavu leta 2017. Več kot tretjina (36%) jih naslednji obisk Triglava načrtuje v letu 2018. Velik delež vprašanih (36%) bo Triglav obiskalo spontano, kar pomeni, da vzpona še ne načrtujejo, je pa mogoče, da se zanj odločijo že v letu 2018. Sicer pa kar 42,7% vprašanih opravi vzpon na Triglav v enem dnevu, 38% pa v dveh dneh. Ti podatki so pomembni pri oceni dejanskega števila vzponov na Triglav, ki zaradi nesistematičnega beleženja lahko temelji le na posrednih podatkih o številu nočitev v planinskih postojankah v bližini Triglava, drugi viri, kot je vpisna knjiga na vrhu, pa niso zanesljivi. Upošteva dejstvo, da je v planinskih postojankah na ožjem območju Triglava v zadnjih dveh sezonah zabeleženih povprečno 34.000 nočitev na sezono (brez upoštevanja nočitev v zimskih sobah in drugih neregistriranih nočitev), ter na podlagi podatka, da je visok tudi enodnevni

obisk, ocenjujemo, da je skupno letno število vzponov na Triglav vsaj med 50.000 in 60.000 [6].

Kot najslabšo izkušnjo ob vzponu na Triglav je v tej anketi kar 73% vprašanih navedlo množičen obisk, 16% pa neprimerno vedenje planincev. Spremenljivo vreme in nevarno pot na vrh je označilo le manjše število vprašanih (8%). Vprašane so motili tudi razpoložljivost in pitje alkohola, odpadki in slabo vzdrževani sanitarni prostori v planinskih domovih. [6].

Slika 2.1: Lega ter meje narodnega parka in varstvenih območij [2]

3. PROBLEMATIKA PREKOMERNEGA OBISKA NARAVNIH PARKOV

Nacionalne parke po svetu vsako leto obišče več milijonov turistov, ki v parkih ostanejo različno dolgo. Največja obremenitev parkov je v poletnih mesecih, ko se promet tudi do trikrat poveča glede na preostali del leta.

Vedno pogostejše se dogajajo v parkih prometni zastoji, ki z izpušnimi plini prevoznih sredstev in zvokom le-teh onesnažujejo zavarovana območja. V medijih že zasledimo novice o gnečah, ki so lahko v ekstremnih razmerah (Himalaja) za turiste/pohodnike/alpiniste usodni. Vsak park je odvisen od državne zakonodaje, ki v nekaterih delih sveta vidi naravna bogastva le kot dobičkonosen posel in ne kot del narave, ki jo je potrebno ohraniti takšno, kot je. Rast turizma po svetu zelo vpliva na vsa zavarovana območja. Vedno večje so količine smeti, ki nastanejo v naravnih parkih, potrebnih je več stavb (sanitarije, vstopne točke), večje so obremenitve cest, hitreje poteka erozija tal, vedno manj je mirnih con za živali (manjšanje populacije tam prisotnih vrst ter več konfliktov s človekom), bolj so obremenjeni vodni viri,...

Na spletu lahko zasledimo številne članke o državah po vseh svetu, ki se soočajo s prekomernim obiskom zavarovanih območij, nimajo pa še konkretnih rešitev [2] [6] [7] [8].

Naraščanje obiska v TNP vpliva na dejavnosti številnih organizacij in oseb: Javnega zavoda Triglavski narodni park (JZ TNP), Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS), upravljavce planinskih postojank in planinskih poti, ki delujejo v okviru Planinske zveze Slovenije, upravljavce prometne infrastrukture, lastnike zemljišč in drugih. Spremljanje obiska je nujno potrebno predvsem zaradi dolgoročnega ohranjanja kakovostnih naravnih razmer, h kateremu lahko ključno pripomore učinkovito usmerjanje obiska [9].

Slika 3.1: Dolga vrsta obiskovalcev v parku Grand Canyon čaka na »shuttle« avtobus [9]

Slika 3.2: Dolge čakalne vrste pred vzponom negativno vlivajo tudi na varnost obiskovalcev [8]

4. REŠEVANJE PROBLEMATIKE PREKOMERNEGA OBISKA NARAVNIH PARKOV

- **Omejevanje gibanja na območjih, kjer so zimovališča in dnevna počivališča živali, kot tudi časovno omejevanje prostočasnih dejavnosti:** Ključni negativni vpliv na populacije živali na območju narodnega parka je namreč vznemirjanje, ki ga povzročata celoletno obiskovanje narodnega parka in izvajanje različnih prostočasnih dejavnosti. [2]. Za informiranje obiskovalcev primernem obnašanju in omejitvenih conah bi lahko skrbeli zaposleni v TNP, s čimer bi lahko omogočili več zaposlitev lokalnemu prebivalstvu, ki dobro pozna okolje. Za neupoštevanje omejitev bi bilo potrebno denarno kaznovanje obiskovalcev, ki bi ga lahko vršili nadzorniki v TNP (potrebne spremembe v zakonodaji).
- **Zapiranje cest v doline ter plačila dodatnih cestnin, parkirnin:** V primeru, da bi najbolj obremenjene doline zaprli za promet, bi zmanjšali tako onesnaževanje, kot število obiskovalcev. Obiskovalci bi lahko uporabljali avtobuse ter urejene pohodne poti. Potrebno bi bilo spodbujati uporabo vlakov za dostop na območja narodnega parka (Bohinjska Bistrica, Jesenice, Most na Soči). Številni obiskovali Vršiča in doline Vrat (dve od prometno najbolj kritičnih mest TNP-ja) nimajo želje po daljši hoji, zato se za obisk teh območij najbrž ne bi odločili v primeru zaprtja ceste (Vrata) ali plačila cestnine (Vršič). Za takšne goste bi turistične organizacije lahko pripravile ponudbo v območjih parka, ki so trenutno manj obremenjena in hkrati tudi naravovarstveno manj kritična. Plačila cestnin in parkirnin bi omogočila več finančnih sredstev za delovanje parka, izobraževanja obiskovalcev in zaposlenih ter nove zaposlitve.
- **Omejevanje števila ljudi na določenem območju parka:** Parki imajo zaradi prevelikega števila obiskovalcev težave s parkirišči, hkrati pa zaradi zavarovanih območij ne morejo graditi parkirnih hiš in drugih poslopij. Zato so v parku Grand Tetonu predlagali omejitev števila avtomobilov – v najbolj obremenjenih poletnih mesecih je na koridorju Moose-Wilson lahko samo 200 avtomobilov hkrati [9]. Park El Teide na Kanarskih otokih pa ima omejitve za število ljudi na njihovi najvišji gori-vulkanu El Teide (3.718 m). Pred obiskom gore je potrebna registracija in pravočasna rezervacija termina za obisk gore. Dovolilnica je brezplačna, vendar je število obiskovalcev omejeno le na 200 na dan [10]. S tem omogočijo posamezniku dovolj kvalitetno in varno doživljanje narave, hkrati pa je vpliv na okolje manjši. Z vnosom osebnih podatkov za dovolilnico imajo zaposleni v parku tudi dober nadzor v primeru pogrešanih oseb in reševanj. Obiskovalec si je zaradi nizkega dnevnega števila dovolilnic dolžen pravočasno rezervirati dovoljenje in prenočišča, kar bi bila dobra rešitev tudi za Triglav.

Parque nacional Teide

01 LIST OF ACTIVITIES 02 BOOKINGS

thursday, august 29th 2019

step 1 SELECTION OF DATES step 2 - PERSONAL DETAILS step 3 - CONFIRMATION

* = COMPULSORY FIELDS

PICO DEL TEIDE ACCESS PERMIT

PERSONAL DETAILS 1

PERSONAL DETAILS of the HOLDER

TYPE OF DOCUMENT DNI/NIF Spanish NUMBER OF DOCUMENT * NAME * SURNAME * NATIONALITY España *

F_MAIL

Slika 4.1: Za prejetje dovolilnice (El Teide) je potrebno vnesti osebne podatke [10]

Parque nacional Teide

01 LIST OF ACTIVITIES 02 BOOKINGS

thursday, august 29th 2019

step 1 SELECTION OF DATES step 2 - PERSONAL DETAILS step 3 - CONFIRMATION

PICO DEL TEIDE ACCESS PERMIT

SELECTION OF DATES 1

noviembre de 2019

lu.	ma.	mi.	ju.	vi.	sá.	do.
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Without seats enabled
Places available
There are no places available
Selected day

15 nov. 2019 09:00 - 11:00	VACANCIES (15)	You must click SELECT to continue.
15 nov. 2019 11:00 - 13:00	VACANCIES (11)	You must click SELECT to continue.
15 nov. 2019 13:00 - 15:00	VACANCIES (32)	You must click SELECT to continue.
15 nov. 2019 15:00 - 17:00	VACANCIES (40)	You must click SELECT to continue.

NUMBER of PEOPLE 2

NEXT STEP >>

Slika 4.2: Na spletni strani je razvidno, da so 29.8.2019 vse dovolilnice do 2.11.2019 že zasedene. Pri vsakem datumu in uri je napisano še število prostih dovolilnic [10]

5. SKLEP

Navedeni podatki o prekomernem obisku iz vseh parkov, ne samo TNP, kažejo na nujno in čim hitrejšo ureditev tega področja s strani odgovornih organizacij. Naš narodni park, še posebno Triglav, s svojo preveč množično obiskanostjo predstavlja zmanjšano varnost za obiskovalce ter povzroča večji negativni vpliv na okolje. Sama veliko težavo vidim tudi v slovenski miselnosti, da mora vsak »pravi Slovenec/Slovenka« vsaj enkrat na Triglav. Veliko naših vrhov ima zahtevne vzpone in sestope, ki definitivno niso primerni za neizkušene obiskovalce. Mednje spada tudi naša najvišja gora, ki vsako leto terja tudi smrtne žrtve. Slovenija ima čudovito naravo tudi izven meja Triglavskega narodnega parka. Z obiskom drugih predelov se razporedi vpliv na okolje, hkrati pa to ugodno vpliva tudi na razvoj regije (turistične kmetije, planinske koč, ...).

CITIRANA DELA

- [1] „Triglavski narodni park,“ [Elektronski]. Available: <https://www.tnp.si/sl/spoznajte/podatki-o-parku-2/>. [Poskus dostopa 25. avgust 2019].
- [2] „Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka 2016–2025,“ april 2016. [Elektronski]. Available: <https://www.tnp.si/assets/Javni-zavod/Nacrt-upravljanja/JZ-TNP-Nacrt-upravljanja-TNP-2016-2025.pdf>. [Poskus dostopa 16. avgust 2019].
- [3] „Bled,“ [Elektronski]. Available: <http://www.bled.si/si/kaj-videti/naravne-znamenitosti/triglavski-narodni-park>. [Poskus dostopa 23. avgust 2019].
- [4] „Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko,“ [Elektronski]. Available: <http://www.bf.uni-lj.si/oddelek-za-zootehniko/oddelek/raziskovalno-delo/projekti/avtopas-avtohtone-pasme-v-juljskih-alpah/>. [Poskus dostopa 24. avgust 2019].
- [5] „Pot miru,“ [Elektronski]. Available: <http://www.potmiru.si/slo/opis-soske-fronte/>. [Poskus dostopa 23. avgust 2019].
- [6] J. Stemberk, J. Dolejs, P. Maresova in K. Kuca, „Factors Affecting the Number of Visitors in National Parks in the Czech Republic, Germany and Austria,“ *International Journal of Geo-Information*, p. 10, 2018.
- [7] J. P. Schägner, L. Brander, J. Maes, M. L. Paracchini in V. Hartje, „Mapping recreational visits and values of European National Parks by combining statistical modelling and unit value transfer,“ *Journal for Nature Conservation*, p. 71–84, 2016.
- [8] J. Robbins, „Yale Environment 360,“ 31. julij 2017. [Elektronski]. Available: <https://e360.yale.edu/features/greenlock-a-visitor-crush-is-overwhelming-americas-national-parks>. [Poskus dostopa 21. avgust 2019].
- [9] M. Zorn, P. Mikša, I. Lačen Benedičič, M. Ogrin in A. M. Kunstelj, „TRIGLAV 240, Značilnosti pristopov na najvišjo goro v Sloveniji (Triglav, 2864 m) (Irena Mrak, Majda Odar, Anže Krek, Miha Marolt, Kristjan Breznik),“ 2018. [Elektronski]. Available: <https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/triglav240.pdf>. [Poskus dostopa 22. september 2019].
- [10] M. J. Dilonardo, „Mother Nature Network,“ [Elektronski]. Available: <https://www.mnn.com/earth-matters/wilderness-resources/stories/should-we-limit-visitors-national-parks>. [Poskus dostopa 3. avgust 2017].
- [11] „Parque nacional Teide,“ [Elektronski]. Available: <https://www.reservasparquesnacionales.es/real/ParquesNac/usu/html/detalle-actividad-oapn.aspx?ii=6ENG&cen=2&act=1>. [Poskus dostopa 20. avgust 2019].